

بررسی نقش تشکلهای تولیدی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونیهای تولید روستایی (مطالعه موردی استان ایلام)

سید مهدی میردامادی - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد علوم و تحقیقات
حامد چهارسوقی امین* - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد ایلام

چکیده

در ایران تعاونیهای تولید روستایی، واحدهایی اقتصادی تولیدی هستند که برای همیاری و همکاری کشاورزان، جهت استفاده بهینه از منابع تولید و استفاده مطلوب از نیروی انسانی و فنی در دهه ۱۳۵۰ ایجاد شدند. هدف مقاله حاضر، بررسی نقش تشکلهای تولیدی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونیهای تولید روستایی در استان ایلام است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی، بازپسین و به روش توصیفی، همبستگی است و شیوه اجرای آن میدانی با استفاده از پرسشنامه است. روایی صوری پرسشنامه را استادان دانشگاه و کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی بررسی و تأیید کردند. اعتبار آن نیز با انجام آزمون مقدماتی و محاسبه ضریب کرونباخ آلفا، ۸۹ درصد محاسبه شد که حاکی از اعتبار خوب پرسشنامه است. جمعیت مورد مطالعه، نمونه سرشماری شده ۷۰ نفری از اعضای تعاونیهای تولید روستایی استان ایلام است. اطلاعات پس از جمع آوری و تجزیه و تحلیل با استفاده از آماره های توصیفی و تحلیلی و نرم افزار آماری SPSS/win پردازش شد. نتایج حاصل نشان داد که بین متغیرهای مستقل سابقه عضویت در تعاونی تولید روستایی، شرکت در کلاسهای آموزشی ترویجی، آشنایی با اهداف شرکتهای تعاونی تولید روستایی، بهره مندی از دانش فنی عاملان ترویج و استفاده از ابزار و وسایل آموزشی، با متغیر وابسته 'بهبود وضعیت اقتصادی بهره برداران عضو، رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

* Email : h_chaharsoughi@yahoo.com

واژه‌های کلیدی: شرکتهای تعاونی تولید روستایی، وضعیت اقتصادی، تشکلهای تولیدی، بهره‌برداران، دانش فنی، واحدهای اقتصادی تولیدی، ایلام / استان.

مقدمه

افزایش رشد جمعیت و کاهش بازده منابع تولیدی، ایران را با دشواریهای جدی روبه‌رو ساخته است. در این بین، بخش کشاورزی نیز با مشکلاتی همچون پراکندگی اراضی، خشکسالی، عدم استفاده مؤثر از نهاده‌ها و ادوات کشاورزی و غیره مواجه است که مدیریت بخش کشاورزی باید به طور جدی با آنها مقابله کند. بیشتر صاحب‌نظران اعتقاد دارند که متشکل کردن کشاورزان در واحدهای تولیدی، یکی از راهکارهای مناسب برای افزایش سطح تولیدات کشاورزی و بهبود شرایط زندگی اعضا است. تعاونیهای تولید روستایی در اوایل دهه ۱۳۵۰ و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به منظور بالا بردن میزان عملکرد در واحد سطح و کشت یکپارچه و در نهایت افزایش درآمد کشاورزان ایجاد گردید. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که شرکتهای تعاونی تولید روستایی تا حدی از مسیر اصلی خود دور مانده و به مراکز خدمات کشاورزی تبدیل شده‌اند. اگر چه بر اساس بعضی از مطالعات، تعاونیهای تولید روستایی موفقیت داشته‌اند، ولی دستیابی به موفقیت، شناخت و آگاهی از عوامل و سازه‌ها را ضروری می‌سازد. از میان عوامل اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، نقش آموزش و فعالیتهای آموزشی در پیشبرد اهداف تعاونیها که در نهایت منجر به بهبود وضعیت اقتصادی اعضا شود بسیار اهمیت دارد. برخورداری از نظامی آموزشی از جمله ملزومات اساسی موفقیت تعاونیهای تولید روستایی است که به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران در ردیف سرمایه‌های مادی و ارزشمند بوده و می‌تواند در ارتقای کارآیی شرکتهای تولیدی سودمند باشد. در حقیقت، آموزش کشاورزی، قسمتی از نظام تعاونی است که شرکت تعاونی بدون جنبه آموزشی و ترویجی آن، شرکتی واقعی محسوب نمی‌شود. بنابراین، یکی از مهم‌ترین اصول برای شروع کار تعاونیهای تولید روستایی این است که شرکتهای تعاونی روستایی و نهضت تعاون با آموزش و ترویج آغاز می‌شود و مردم را برای کار گروهی آماده می‌سازد. متشکل نمودن کشاورزان در قالب تعاونیهای تولید روستایی از جمله راهکارهای عملی و مناسب است که در بسیاری از کشورها، به منظور افزایش همیاری و همکاری کشاورزان در استفاده بهتر از منابع تولیدی پی گرفته می‌شود. این واحدها علاوه بر درآمدزایی و سود بیشتر برای تولیدکنندگان، می‌توانند موجد رفاه بیشتر و امکانات فرهنگی و درمانی بهداشتی شوند. سابقه تشکیل تعاونیهای روستایی در ایران به قبل از اصلاحات ارضی باز می‌گردد، زمانی که بنیاد خاور نزدیک در منطقه

ورامین به ایجاد تعاونیهای روستایی اقدام نمود. طبق آمار موجود تا اوایل سال ۱۳۶۰ در حدود ۳۰۰۰ شرکت تعاونی روستایی با دارا بودن بیش از ۳,۳۰۰,۰۰۰ عضو، تعداد ۵۱,۰۰۰ روستا را تحت پوشش خود قرار داده بود. در حال حاضر نیز بیش از ۱۰۰۰ تعاونی تولید روستایی با بیش از ۲۰۰ هزار عضو در سطح کشور فعالیت دارند (نامغ، ۱۳۷۷). بررسی عملکرد این تعاونیها نشان می دهد که عملکرد این واحدها در افزایش تولیدات و بهبود درآمد کشاورزان، در بعضی مناطق موفق بوده است.

در ایران، تقسیم اراضی بر اساس نسق زراعی موجب خرد شدن زمینها و غیراقتصادی شدن فعالیتهای اقتصادی شده است. پس از مدتی برای یکپارچه سازی مجدد این اراضی، شرکتیهای سهامی زراعی ایجاد گردیدند. گرچه این شرکتها، اراضی بسیاری را یکپارچه نمودند، ولی چون زارع، فاقد زمین زراعی می شد، در نتیجه، کشاورزان استقبال کمتری نشان دادند. نظر به اینکه، از ابتدا شرکتیهای تعاونی تولید روستایی، مالکیت کشاورزان را به رسمیت شناخته اند، لذا با استقبال بیشتری از سوی بهره برداران مواجه شدند. همچنین، این شرکتها، به مراکزی برای ارائه خدمات و آموزش به روستاییان تبدیل شده اند و در امور زیربنایی نیز به کشاورزان کمک می کنند. علاوه بر این، یکی از اهداف اساسی تعاونیهای تولید روستایی، افزایش تولیدات و بهبود وضعیت اقتصادی اعضاء (بهره برداران عضو) می باشد و به همین دلیل مطالعه عوامل مؤثر بر بهبود وضعیت اقتصادی بهره برداران عضو و نیز نقش آموزش در این فرآیند، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.

پیشینه تحقیق

درباره موضوع تحقیق حاضر، مطالعات زیادی در ایران انجام شده است که به اختصار به برخی از آنها اشاره می شود:

۱- «عبدالهی» منابع مربوط به شرکتیهای تعاونی تولید روستایی را به دو دسته عام و خاص تقسیم کرده است. او در منابع عام از داراییهای شرکتیهای تعاونی تولید روستایی که خصلت کلی دارند، بحث می کند؛ در حالی که در منابع خاص، عملکرد و آثار آنها را به طور اخص در روستا یا روستاهای محل استقرار بررسی کرده است (عبدالهی، ۱۳۷۷).

۲- «نیازی» و همکاران تعاونیهای تولید روستایی را به شرط استفاده از فعالیتهای ترویجی، وسیله ای مناسب برای افزایش درآمد بهره برداران می دانند (نیازی و همکاران، ۱۳۷۲).

۳- «وطنی» در گزارشی از سازمان مرکزی تعاون روستایی وزارت جهاد سازندگی، ضمن تأکید بر لزوم گسترش تشکیلات گروهی؛ عملکرد اقتصادی تعاونیهای تولید روستایی مانند کاهش هزینه های تولید و بازدهی عوامل آن، افزایش عملکرد و درآمد کشاورزی

روستاییان، اشتغال زایی و رفع نیازهای آنان و کوتاه کردن دست سلف خران و جذب سرمایه ها در روستا را ارزشیابی کرده و این عملکرد را موفقیت آمیز دانسته است (وطنی، ۱۳۶۶).

۴- «نوروزی» اظهار می دارد که عملکرد تعاونیهای تولید روستایی کرمان با توجه به احیاء و یکپارچگی اراضی و کاربرد ماشین آلات کشاورزی، از لحاظ تولید و متوسط درآمد روستاییان موفقیت آمیز بوده است (نوروزی، ۱۳۵۴). در همین زمینه «نامغ» نیز در تحقیقی به این نتیجه رسید که عوامل آموزشی - ترویجی در موفقیت تعاونیهای تولید روستایی سهیم بوده اند (نامغ، ۱۳۷۷).

۵- «انوشیروانی» در تحقیقی نتیجه گرفته است که عملکرد تعاونیهای تولید روستایی کرمان علی رغم نتیجه پژوهش قبلی وی، از نظر بازدهی در هکتار، سطح زیر کشت و درآمدزایی موفقیت آمیز نبوده اند. وی عوامل محیطی، اجتماعی و طبیعی را در این زمینه تعیین کننده دانسته است (انوشیروانی، ۱۳۶۱).

۶- «معصومی»، در پژوهشی که روی آثار اجتماعی - اقتصادی شرکتهای تعاونی تولید روستایی روستاهای ممسنی استان فارس انجام داده است نشان داد که این شرکتهای از لحاظ بازدهی عوامل تولید و سرمایه، یکپارچه سازی اراضی زیر کشت و کاربرد روشها و فنون جدید موفق بوده اند، اما در عین حال، عواملی از قبیل پایین بودن سطح دانش عمومی، عدم آگاهی به فلسفه تعاونی، کمی درآمد روستاییان و نوسان قیمتتها را موجب عدم موفقیت آنها دانسته است (معصومی، ۱۳۶۷).

۷- «مستعانی» بر اساس گزارش کارشناسان تعاونی تولید روستایی استان تهران با اشاره به تعاونی تولید روستایی موفق «گچگران ممسنی»، عوامل تأثیرگذار بر این موفقیت را سن افراد، سابقه کار آنها، موفقیت اجتماعی و درآمد اعضاء برمی شمرد (مستعانی، ۱۳۷۲).

اهداف و فرضیه های تحقیق

هدف کلی

هدف کلی این تحقیق «بررسی نقش تعاونیهای تولید روستایی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای بهره بردار در استان ایلام» است.

اهداف ویژه

اهداف ویژه تحقیق حاضر عبارت اند از:

۱- شناخت ویژگیهای عمومی کشاورزان عضو تعاونی تولید روستایی؛

- ۲- بررسی علل گرایش مردم به عضویت در تعاونیهای تولید روستایی؛
- ۳- بررسی شناخت عملکرد و تحلیل وضعیت کلی تعاونیهای تولید روستایی؛
- ۴- بررسی نقش آموزش و اثربخشی آن در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی تولید روستایی؛
- ۵- شناخت موانع و مشکلات بازدارنده عضویت در شرکتهای تعاونی تولید روستایی.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین سطح تحصیلات اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۲- بین سابقه کار کشاورزی اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۳- بین سابقه عضویت اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۴- بین سطح زیر کشت اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۵- بین تعداد قطعات زیر کشت اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۶- بین میزان آشنایی اعضای بهره‌بردار با اهداف شرکتهای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۷- بین تعداد دفعات تماس اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی با مروجان و بهبود وضعیت اقتصادی اعضا، رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۸- بین میزان شرکت اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی در کلاسهای آموزشی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۹- بین تعداد دفعات بازدید اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی از مزارع نمونه و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۱۰- بین میزان بهره‌مندی از دانش فنی عاملان ترویج و بهبود وضعیت اقتصادی اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۱۱- بین میزان به‌کارگیری وسایل و ابزار آموزشی در آموزش اعضای تعاونی تولید روستایی و بهبود وضعیت اقتصادی آنان رابطه معنی داری وجود دارد.

نوع و روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی، بازپسین و به روش توصیفی، همبستگی می باشد که در آن علاوه بر سنجش عوامل مؤثر در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونیهای تولید روستایی، همبستگی و رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته نیز مورد مطالعه قرار می گیرد. این تحقیق به شیوه میدانی و با استفاده از پرسشنامه با سؤالات باز و بسته پیرامون ویژگیهای شخصی افراد مورد مطالعه و نیز نظریات آنان در خصوص نقش تشکلهای تولیدی روستایی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای بهره بردار، انجام پذیرفته است. در تحقیق حاضر تعداد ۷۰ نفر از اعضای تعاونیهای تولید روستایی از طریق سرشماری انتخاب شدند که پرسشنامه های تحقیق را تکمیل کردند. پس از جمع آوری اطلاعات، کار استخراج و داده پردازی به کمک آماره های توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین و تحلیلی نظیر «ضریب همبستگی اسپیرمن» انجام پذیرفت (جدول ۱).

طی فراگرد تحقیق، روایی صوری پرسشنامه به تأیید استادان دانشگاهی و صاحب نظران تعاونیهای تولید روستایی رسید. همچنین، برای سنجش اعتبار پرسشنامه از طریق آزمون مقدماتی، تعداد ۱۵ نسخه از پرسشنامه را اعضای شرکت تعاونی تولید روستایی تکمیل کردند. ضریب کروناخ آلفای به دست آمده برای پرسشنامه های مذکور برابر ۸۹ درصد بود که نشان دهنده اعتبار بالای تحقیق است.

یافته های تحقیق

۱- یافته های توصیفی

سن: مطابق جدول ۲، متوسط سن افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۴۵/۵ سال است، که بیشترین فراوانی مربوط به طبقه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی بیشتر از ۷۰ سال است.

سطح تحصیلات: براساس جدول ۳، ۳۲/۹ درصد از افراد مورد مطالعه، (بیشترین فراوانی) تحصیلاتی در حد خواندن و نوشتن دارند.

جدول ۱- بررسی آمار تحلیلی مورد استفاده برای هر یک از فرضیات تحقیق

۱	سطح تحصیلات	رتبه‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۲	سابقه کار کشاورزی اعضا	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۳	سابقه عضویت اعضا	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۴	سطح زیر کشت اعضا	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۵	تعداد قطعات زیر کشت اعضا	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۶	آشنایی اعضا با اهداف شرکت تعاونی تولید روستایی	رتبه‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۷	دفعات تماس اعضا با مروجان	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۸	شرکت اعضا در کلاسهای آموزشی	رتبه‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۹	تعداد دفعات بازدید اعضا از مزارع نمونه	فاصله‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۱۰	میزان بهره‌مندی از دانش فنی عاملان ترویج	رتبه‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن
۱۱	میزان به‌کارگیری وسایل و ابزار آموزشی	رتبه‌ای	بهبود وضعیت اقتصادی اعضا	رتبه‌ای	اسپیرمن

(منبع: یافته‌های پژوهش)

جدول ۲- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه براساس سن

۱۵/۷	۱۵/۷	۱۱	۳۰ سال و به پایین
۴۲/۹	۲۷/۱	۱۹	۳۱-۴۰
۷۲/۹	۳۰	۲۱	۴۱-۵۰
۸۲/۹	۱۰	۷	۵۱-۶۰
۹۴/۳	۱۱/۴	۸	۶۱-۷۰
۱۰۰	۵/۷	۴	بیشتر از ۷۰
-	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۴۵/۵ سال انحراف معیار: ۱۴/۱۱ کمینه: ۲۴ بیشینه: ۸۲
(منبع: یافته‌های پژوهش)

جدول ۳- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه براساس سطح تحصیلات

۲۱/۴	۲۱/۴	۱۵	بی سواد
۵۴/۳	۳۲/۹	۲۳	در سطح خواندن و نوشتن
۶۵/۷	۱۱/۴	۸	راهنمایی یا متوسطه
۸۴/۳	۱۸/۶	۱۳	دیپلم
۱۰۰	۱۵/۷	۱۱	بالتر از دیپلم
-	۱۰۰	۷۰	جمع

(منبع: یافته‌های پژوهش)

شغل اصلی: ۳۴ نفر (۴۸/۶ درصد) از افراد مورد مطالعه (بیشترین فراوانی) مشغول به فعالیت توأم در رشته‌های کشاورزی و دامپروری هستند (جدول ۴).

جدول ۴- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه براساس شغل اصلی

۴۷/۱	۴۷/۱	۳۳	کشاورزی
۴۸/۶	۱/۴	۱	دامداری
۹۷/۱	۴۸/۶	۳۴	کشاورزی و دامداری
۱۰۰	۲/۹	۲	کارمند
-	۱۰۰	۷۰	جمع

(منبع: یافته‌های پژوهش)

سطح زیر کشت آبی: متوسط سطح زیر کشت آبی افراد مورد مطالعه ۴ هکتار بوده است. بیشترین فراوانی سطح زیر کشت آبی افراد مورد مطالعه (حدود ۵۹ درصد) مربوط به طبقات ۱ تا ۳ هکتار می باشد. همچنین، سطح کشت آبی ۲۶/۵ درصد افراد، در حدود ۴ تا ۶ هکتار بوده است (جدول ۵).

جدول ۵- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه براساس سطح زیر کشت آبی

۵۹/۴	۵۹/۴	۵۴/۳	۳۸	۳-۱
۸۵/۹	۲۶/۶	۲۴/۳	۱۷	۶-۴
۸۷/۵	۱/۶	۱/۴	۱	۷-۹
۹۸/۴	۱۰/۹	۱۰	۷	۱۰-۱۲
۱۰۰	۱/۶	۱/۴	۲	بیشتر از ۱۲
-	-	۸/۶	۶	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۴ هکتار انحراف معیار: ۳/۳۹ کمینه: ۱ بیشینه: ۲۰
 (منبع: یافته‌های پژوهش)

سطح زیر کشت دیم: براساس جدول ۶، متوسط سطح زیر کشت دیم افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۶/۵ هکتار و بیشترین فراوانی این سطح (حدود ۳۷ درصد)، مربوط به طبقات ۴ تا ۶ هکتار می باشد.

جدول ۶ - توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس سطح زیر کشت دیم

۲۹/۴	۲۹/۴	۲۸/۶	۲۰	۳-۱
۶۶/۲	۳۶/۸	۳۵/۷	۲۵	۶-۴
۷۶/۵	۱۰/۳	۱۰	۷	۷-۹
۸۹/۷	۱۳/۲	۱۲/۹	۹	۱۰-۱۲
۱۰۰	۱۰/۳	۱۰	۷	بیشتر از ۱۲
-	-	۲/۹	۲	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۶/۵ هکتار انحراف معیار: ۴/۵۲ کمینه: ۱ بیشینه: ۲۰
(منبع: یافته‌های پژوهش)

تعداد قطعات کشت آبی: میانگین تعداد قطعات کشت آبی افراد مورد مطالعه ۲ قطعه است و بیشترین فراوانی نیز مربوط به طبقه ۱ تا ۲ قطعه است (جدول ۷).

جدول ۷ - توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس تعداد قطعات کشت آبی

۸۳/۶	۸۳/۶	۶۵/۷	۴۶	۲-۱
۹۶/۴	۱۲/۷	۱۰	۷	۴-۳
۱۰۰	۳/۶	۲/۹	۲	۶-۵
-	-	۲۱/۴	۱۵	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۲ قطعه انحراف معیار: ۰/۹۷ کمینه: ۱ بیشینه: ۶
(منبع: یافته‌های پژوهش)

میزان در آمد سالیانه: متوسط در آمد سالیانه افراد مورد مطالعه در این تحقیق ۲۳۹۸۴۶۱ تومان می باشد که کمترین در آمد سالیانه ۲۰۰۰۰۰ تومان و بیشترین در آمد سالیانه ۶۰۰۰۰۰۰ تومان بوده است (جدول ۸).

جدول ۸ - توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس میزان در آمد سالیانه

۱۸/۵	۱۸/۵	۱۷/۱	۱۲	یک میلیون و کمتر
۵۰/۸	۳۲/۳	۳۰	۲۱	۱۰۰۰۰۰۰-۲۰۰۰۰۰۰
۷۶/۹	۲۶/۲	۲۴/۳	۱۷	۲۰۰۰۰۰۰-۳۰۰۰۰۰۰
۹۰/۸	۱۳/۸	۱۲/۹	۹	۳۰۰۰۰۰۰-۴۰۰۰۰۰۰
۹۶/۹	۶/۲	۵/۷	۴	۴۰۰۰۰۰۰-۵۰۰۰۰۰۰
۱۰۰	۳/۱	۲/۹	۲	بیشتر از ۵۰۰۰۰۰۰
	-	۷/۱	۵	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۲۳۹۸۴۶۱ انحراف معیار: ۱۴۱۷۰۲۷/۹۲ کمینه: ۲۰۰۰۰۰ بیشینه: ۶۰۰۰۰۰۰
(منبع: یافته‌های پژوهش)

سابقه عضویت در تعاونی تولید روستایی: متوسط سابقه عضویت افراد مورد مطالعه در تعاونی تولید روستایی ۴/۵ سال است. کمترین سابقه عضویت افراد، ۱ سال و بیشترین آن ۸ سال است (جدول ۹).

جدول ۹ - توزیع فراوانی سابقه عضویت افراد مورد مطالعه در تعاونی تولید روستایی

۲۹/۴	۲۹/۴	۲۸/۶	۲۰	۱-۲
۵۸/۸	۲۹/۴	۲۸/۶	۲۰	۳-۴
۶۹/۱	۱۰/۳	۱۰	۷	۵-۶
۱۰۰	۳۰/۹	۳۰	۲۱	۷-۸
	-	۲/۹	۲	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۴/۵ انحراف معیار: ۲/۴۱ کمینه: ۱ بیشینه: ۸
(منبع: یافته‌های پژوهش)

شرکت در کلاسهای آموزشی: ۵۹ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی اظهار داشته اند که بین ۱ تا ۲ بار در کلاسهای آموزشی شرکت کرده اند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰ - توزیع فراوانی شرکت افراد مورد مطالعه در کلاسهای آموزشی

۵۹/۳	۵۹/۳	۵۰	۳۵	۲-۱
۷۸	۱۸/۶	۱۵/۷	۱۱	۴-۳
۹۴/۹	۱۶/۹	۱۴/۳	۱۰	۶-۵
۱۰۰	۵/۱	۳/۴	۳	بیشتر از ۶
	-	۱۵/۷	۱۱	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۳ انحراف معیار: ۱/۱۶ کمینه: ۱ بیشینه: ۱۰
(منبع: یافته‌های پژوهش)

میزان آشنایی با اهداف شرکتهای تعاونی روستایی: جدول ۱۱ نشان می‌دهد که ۴۸ درصد از افراد مورد مطالعه (بیشترین فراوانی) تا حدودی با اهداف شرکت آشنایی دارند.

جدول ۱۱ - توزیع فراوانی میزان آشنایی افراد مورد مطالعه با اهداف شرکتهای تعاونی تولید روستایی

۱/۴	۱/۴	۱/۴	۱	هیچ
۳/۴	۲/۹	۲/۹	۲	خیلی کم
۱۷/۴	۱۳	۱۲/۹	۹	کم
۶۵/۲	۴۷/۸	۴۷/۱	۳۳	تا حدودی
۸۹/۹	۲۴/۶	۲۴/۳	۱۷	زیاد
۱۰۰	۱۰/۱	۱۰	۷	خیلی زیاد
-	-	۱/۴	۱	بدون پاسخ
	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

میانگین: ۳/۲۱ انحراف معیار: ۰/۹۹ (منبع: یافته‌های پژوهش)

تأثیر عضویت در شرکت تعاونی بر وضعیت اقتصادی: ۵۵ درصد از افراد مورد مطالعه (بیشترین فراوانی) اظهار داشته‌اند که شرکت تعاونی روستایی، تا حدودی بر بهبود وضعیت اقتصادی آنان تأثیرگذار بوده است (جدول ۱۲).

جدول ۱۲ - توزیع فراوانی تأثیر شرکت تعاونی روستایی بر وضعیت اقتصادی افراد مورد مطالعه

تأثیر شرکت بر وضعیت اقتصادی				
۳/۴	۳/۴	۳/۴	۳	هیچ
۷/۲	۲/۹	۲/۹	۲	خیلی کم
۲۳/۲	۱۵/۹	۱۵/۷	۱۱	کم
۷۸/۳	۵۵/۱	۵۴/۳	۳۸	تا حدودی
۹۸/۶	۲۰/۳	۲۰	۱۴	زیاد
۱۰۰	۱/۴	۱/۴	۱	خیلی زیاد
-	-	۱/۴	۱	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۱۳۶	جمع

میانگین: ۲/۸۸ انحراف معیار: ۰/۹۶

(منبع: یافته‌های پژوهش) پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

نقش آموزش و ترویج در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی روستایی: مطابق جدول ۱۳، ۴۷ درصد از افراد مورد مطالعه (بیشترین فراوانی)، نقش آموزش و ترویج در بهبود وضعیت اقتصادی اعضاء را زیاد تا خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۱۳- توزیع فراوانی، نقش آموزش و ترویج در بهبود وضعیت اقتصادی افراد مورد مطالعه

۵/۹	۵/۹	۵/۷	۴	هیچ
۸/۸	۲/۹	۲/۹	۲	خیلی کم
۱۴/۷	۲/۹	۵/۷	۴	کم
۵۲/۹	۳۸/۲	۳۷/۱	۲۶	متوسط
۸۵/۳	۳۲/۴	۳۱/۴	۲۲	زیاد
۱۰۰	۱۴/۷	۱۴/۳	۱۰	خیلی زیاد
-	-	۲/۹	۲	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۷۰	جمع

انحراف معیار: ۱/۲۳

میانگین: ۳/۳۲

(منبع: یافته‌های پژوهش)

میزان استقبال روستاییان از آموزش تعاونی: براساس جدول ۱۴، حدود ۴۳ درصد از افراد مورد مطالعه (بیشترین فراوانی) از آموزشهای تعاونیهای تولید روستایی به میزان زیاد تا خیلی زیاد استقبال می‌کنند.

جدول ۱۴- توزیع فراوانی دیدگاه افراد مورد مطالعه در زمینه میزان استقبال روستاییان، بهره‌برداران و تولیدکنندگان از آموزشهای تعاونیهای تولید روستایی

۷/۵	۷/۵	۷/۱	۵	خیلی کم
۳۲/۸	۲۵/۴	۲۴/۳	۱۷	کم
۵۶/۷	۲۳/۹	۲۲/۹	۱۶	متوسط
۷۷/۶	۲۰/۹	۲۰	۱۴	زیاد
۱۰۰	۲۲/۴	۲۱/۴	۱۵	خیلی زیاد
-	-	۴/۳	۳	بدون پاسخ
-	۱۰۰	۱۰۰	۲۳۵	جمع

انحراف معیار: ۱/۲۷

میانگین: ۳/۲۵

(منبع: یافته‌های پژوهش)

۲- یافته‌های تحلیلی

برای تعیین رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۱۵ ارائه می‌شود. مطابق جدول مذکور بین متغیرهای مستقل سطح تحصیلات، سابقه کار کشاورزی، سطح زیر کشت زمین کشاورزی، تعداد قطعات زمین زیر کشت، دفعات تماس با عاملان ترویج، تعداد دفعات بازدید از مزارع نمونه، با متغیر وابسته بهبود وضعیت اقتصادی اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی، با ۵ درصد خطای آماری، رابطه معنی داری وجود ندارد. یعنی متغیرهای مستقل از متغیر وابسته، مستقل هستند. اما در عین حال، بین متغیرهای مستقل سابقه عضویت در تعاونی تولید روستایی، آشنایی با اهداف شرکتهای تعاونی تولید روستایی، شرکت در کلاسهای آموزشی، رابطه معنی داری با ۵ درصد خطای آماری وجود دارد. یعنی هر کدام از این متغیرها بر بهبود وضعیت اقتصادی اعضای شرکتهای تعاونی تولید روستایی تأثیر مثبت داشته‌اند.

جدول ۱۵- نتایج حاصل از ضریب همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای تحقیق

۰/۲۲۴	۰/۱۴۸	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	سطح تحصیلات
۰/۴۱۳	۰/۱۰۴	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	سابقه کار کشاورزی
۰/۰۲۲	۰/۲۷۹	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	سابقه عضویت در تعاونی
۰/۸۸۳	۰/۰۱۹	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	سطح زیر کشت زمین کشاورزی
۰/۶۴۶	-۰/۰۶۳	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	تعداد دفعات زمین زیر کشت
۰/۰۰۰	۰/۴۴۷	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	آشنایی با اهداف شرکت تعاونی
۰/۷۵۹	-۰/۰۴۰	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	دفعات تماس با عاملان ترویج
۰/۰۰۳	۰/۳۸۲	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	شرکت در کلاسهای آموزشی
۰/۲۸۱	۰/۱۷۷	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	تعداد دفعات بازدید از مزارع نمونه
۰/۰۰۰	۰/۴۴۸	۷۰	بهبود وضعیت اقتصادی	استفاده از وسایل و ابزار آموزشی

(منبع: یافته‌های پژوهش)

پیشنهادها

- ۱- چون بیش از نیمی از اعضای تعاونیهای تولید روستایی مورد بررسی، بی سواد یا کم سوادند؛ از این رو توصیه می شود تا در زمینه سوادآموزی این افراد تمهیداتی اندیشیده شود.
- ۲- چون حدود نیمی از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی در شغل توأمان کشاورزی و دامپروری و تقریباً نیمی دیگر در شغل کشاورزی فعالیت می کنند، لذا پیشنهاد می شود تا در زمینه مبارزه با آفات و علفهای هرز، ماشین آلات کشاورزی و زنبورداری، کلاسهای آموزشی بیشتری دایر گردد.
- ۳- از آنجا که اعضای شرکت تعاونی تولید روستایی در زمینه کشاورزی، تجربه زیادی دارند، بنابراین پیشنهاد می شود که از تجربه آنان در قالب دانش بومی استفاده گردد.
- ۴- نظر به اینکه بیش از نیمی از افراد مورد مطالعه، مروجان را وسیله آشنایی خود با تعاونی تولید روستایی، ذکر کرده اند، از این رو پیشنهاد می شود از مروجان بیشتری در منطقه استفاده شود (افزایش نسبی تعداد مروج).
- ۵- از آنجا که فعالیتهای آموزشی بسیار خوبی در منطقه ایلام صورت گرفته است که منجر به بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی تولید روستایی به واسطه حضور در این کلاسها شده است، از این رو پیشنهاد می شود که تعداد این کلاسها افزایش یابد.
- ۶- با توجه به نتایج تحقیق، مبنی بر تأثیر مثبت و زیاد بازدید از مزارع و باغات نمونه در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای بهره بردار، توصیه می گردد که شرکتهای تعاونی تولید روستایی، زمینه های لازم جهت بازدید علمی از مزارع و باغات نمونه را فراهم آورند.
- ۷- با توجه به بی سوادی و کم سوادی اعضای تعاونی تولید روستایی و تأثیر بیشتر جلسات سخنرانی و فیلمهای آموزشی - ترویجی در آشنایی اعضای تعاونی با اهداف این شرکتها، استفاده بیشتر از این روشها به جای استفاده از نشریات و مجلات آموزشی، توصیه می شود.
- ۸- نظر به تأثیر شگرف ابزار و وسایل آموزشی در بهبود آموزش و استفاده اندک مروجان از آنها در آموزش تعاونیهای تولید روستایی، پیشنهاد می شود که از این ابزار و وسایل آموزشی استفاده بیشتری شود.

منابع

- ۱- انوشیروانی، الف. (۱۳۶۱)، نگرشی بر زراعت‌های جمعی دشت ارزوئیه در بافت کرمان، شرکت تعاونی تولید روستایی شاهماران و واحدهای تولیدی مشاع. تهران: مرکز تحقیقات روستایی و اقتصاد کشاورزی.
- ۲- عبد‌الهی، م. (۱۳۷۷)، نظام‌های بهره‌برداری. تهران: وزارت کشاورزی، معاونت نظام‌های بهره‌برداری.
- ۳- مستعانی، م. ح. (۱۳۷۲)، «عملکرد هیئت‌های هفت نفره و تعاونی‌های مشاع». ماهنامه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وزارت تعاون. ش ۵.
- ۴- معصومی، ع. الف. (۱۳۶۷)، بررسی اثرات اجتماعی و اقتصادی شرکتهای تعاونی تولید روستایی، شیراز: اداره کل کشاورزی استان فارس.
- ۵- نامغ، پ. (۱۳۷۷)، مدیریت تعاونیها. تهران: آروین.
- ۶- نوروزی، م. (۱۳۵۴)، بررسی مقدماتی شرکتهای تعاونی تولید روستایی ناصری، ورله و شاهماران. تهران: وزارت تعاون و امور روستاها.
- ۷- نیازی و همکاران (۱۳۷۲)، بررسی مقدماتی شرکتهای تعاونی روستایی و تأثیر آنها در اوضاع اقتصادی - اجتماعی روستا. تهران: وزارت کشاورزی، معاونت طرح و برنامه.
- ۸- وطنی، م. ح. (۱۳۶۶)، قانون تعاونی نمودن تولید و یکپارچه‌شدن اراضی در حوزه عمل شرکتهای تعاونی روستایی. تهران: فردوسی.